

može da bude prava molitva. No svakako treba za zdravih dana promatrati, što su nam Isus i njegova mati Marija i što hoće da nam budu.

POGLED NA KATOLIČKU CRKVI.

Kako smo mi Slaveni primili kršćanstvo s Istoka, gdje je vladao grčki jezik, tako smo i pojam kršćanske velike zajednice zaodjeli grčkom riječju *Κοιτική* (naime *οίκος*, Gospodinova kuća), preuđenom na našu, crkva (crikva).

Od 1500 milijuna (od prilike) ljudi na zemlji preko trećine ih je kršćana, a od ovih je preko polovice, što sačinjavaju Katoličku Crkvu.

Od nekršćanskih religija najjače su: Muhamedanci (oko 200 mil.), Brahmani (preko 200 mil.), Budhisti (oko 120 mil.), Konfucijevci (oko 240 mil.) i fetišisti i drugi pogani (oko 150 mil.). Dobro međutim opaža apologet dr. Konst. Gutberlet¹⁾: „No ovdje se ne smije toliko gledati na materijalni broj koliko na sâm karakter religija i njihovih pripadnika. Sve ove tako zvane svjetske religije kraj sve svoje ogromne raširenosti imaju posve partikularistično obilježje. One odgovaraju stanovitom i prilično niskom stepenu duševne naobrazbe: samo duševno maloljetni narodi dadu se na dulje vrijeme sapeti od ovih religija. One imaju skroz nacionalan značaj: islam je specifično za Arabe, budhizam za Malajce, brahmanizam za Indijce, konfucianizam za Kineze. Druge nacije ne mogu uživati u tim religijskim formama, ne mogu se među njima širiti“.

Od nekatoličkih, kršćanskih sljedbi najjači su protestanti (oko 166 mil.) i grčko-istočni (oko 120

¹⁾ Apologie, 2 III. 89.

mil.). Što je rekao dr. Gutberlet o nekršćanskim „svjetskim“ religijama, donekle vrijedi i za ove kršćanske sljedbe, naime, da imaju nacionalan značaj, da nemaju formalnog elementa, to jest jedinstvenosti, nego su pocjepkane u zajednice, što ih omeđuju granice koje nacije ili države. Stoga te kršćanske zajednice ne mogu sebi pripisivati značaj katoliciteta ili općenitosti, jer nemaju međusobom organskog, socijalnog jedinstva.

Naprotiv Katolička Crkva ne poznaje granica državnih ni nacionalnih, kako već govori sv. Ćiril Jeruzalemski (u 18. katekezi). Ona apstrahira od zemaljskih, svjetovnih, vremenitih i nacionalnih osebjina i ima pred očima u prvom redu dušu čovjekovu, a ova je u svih u toliko jednaka, što je besmrtna i određena za nebo, za Boga, te ima pravo na istine i milosti, što ih je Krist donio na zemlju. Da li je ta duša u ovakom ili onakom tijelu, da li govori ovakim ili onakim jezikom, da li je u svrhu vremenitog blagostanja potčinjena ovoj ili onoj državnoj vlasti, za Katoličku Crkvu to je svejedno. Ne veli se time, da katolik mora biti anacijonalan ili da Crkva ne vodi računa o prilikama mjesta, naroda, vremena, države; ima ona sve to na oku, pa će se prilagoditi u onomu, što ne tangira njezinu sadržinu, njezin duh i organizaciju. Najmanja jedinica u njoj jest pojedini vjernik; veće su župe, koja stotina ili hiljada sa svojim duhovnim pastrom župnikom; župe opet sačinjavaju još veću jedinicu, biskupiju, kojoj je na čelu biskup; sve su pak biskupije i biskupi pod najvišim biskupom, biskupom biskupâ, sv. Ocem papom. Više biskupijâ, recimo jedne nacije ili države, mogu imati svojih posebnih potreba, mogu se dogovarati i sređivati svoje prilike, no vazda tako, da ostanu u živoj vezi sa najvišim biskupom. I tako su vrata Katoličke Crkve otvorena svakomu pojedincu i svakomu narodu, da poprimi novo, duh te Crkve, a ipak zadrži svoje nacionalno obilježje. Ona hoće da je Kristova, a jer je

Krist svačiji, to jest, jer svaki narod i pojedinac ima pravo na ostavštinu Kristovu, to nju ne smiju sapinjati granice nacijâ ili državâ. Ona je svijesna svoga mandata: Idite po svemu svijetu, učite i krstite sve narode . . .

Tako je Katolička Crkva društvo duša, što su vezane s Bogom vjerom, ufanjem i ljubavlju; jedni uče, što imadu da vjeruju svi; jedni nalažu, što imadu da vrše svi; jedni dijele posvetila, koja imaju da priznaju svi i tako živu životom milosti Božje, životom djece Božje. Nad svima je jedan najviši učitelj, zakonodavac i svećenik, u kojemu gledaju svi vidljivoga namjesnika Krista, Boga Čovjeka. „Čitava zajednica prikazuje se kao velika obitelj Božja, kojoj članovi, vezani među sobom i s Bogom ljubavlju, nastoje, da u djelo provedu zadaću čovječanstva o međusobnoj pripomoći. U ponositoj samošvijesti, da milijuni drugih, brdom i dolinom, kopnom i morem odijeljenih, vrše svoje bogoslužje istim jezikom, istom žrtvom i istim sakramentima, nalazi katolik najveće zadovoljstvo i za fantaziju i za duh. Odatle saučešće sa bolnima (Kol. 1, 24), žalost za palima. No odatle i radost nad povratkom palih, nad triumfom mučenikâ. Jedno tijelo sa jednom glavom, Kristom u nebu, očituje se u uzajamnoj molitvi i u prinosu vlastitih patnja i zasluga za druge“¹⁾. Tako je katolik tijelom i vremenitim životom član svoga naroda i države svoje, s njime i s njome raduje se i trpi, ponosi se i žalosti, a po krštenju, vjeri i duši član je nadnaravnoga kraljestva i naroda, kojemu su granice od kraja do na kraj svijeta, koje je kroz 19 vijekova proživjelo i preživjelo tolika zemaljska carstva i narode, koje je odgojilo najdivnije junake-mučenike i najsajnije umove u svim granama znanosti i mjetnosti, a napose pak proizvelo i proizvodi heroje u krjepostima u svakom staležu i u svakoj dobi, da im se spomenici dižu na oltarima.

¹⁾ Dr. Paul Schanz, Apologie, 3 III. 233.

Ova je Crkva vazda pa i danas predmetom ljubavi i mržnje, odanosti i odvratnosti, obrane i navale. Jedni za nju ulazu sve sile tijela i duha, dok drugi neprestano snuju, kako da ju uguše. Jedni u njoj gledaju žarište europske kulture, drugi je nazivlju mračnjaštvom. Jedni je smatraju oazom, u kojoj se najviši umovi i najčišća srca napojiše, ojačaše i razviše, a drugi je hoće da prikažu tiranom, što sapinje misao, srce i život. Jedni u nju vjeruju kao u ustanovu božansku, drugi je drže plodom podlih makinacija. Koji znaju za nju, ne mogu dugo biti spram nje indiferentni, uniđu ili u jedan ili u drugi tabor.

Međutim i oni, koji su izvan nje, a dublje zavirše u njezinu povijest i djelovanje, ne mogu se oteti osjećaju udivljenja. Protestantski bogoslov Harnack piše: „Rimska je Crkva najopsežniji i najsilniji, najkompliciraniji i najjedinstveniji ustroj, što ga je iznijela povijest u koliko ju poznamo. Sve sile ljudskoga duha i duše i sve elementarne sile, kojima čovječanstvo raspolaže, radile su na toj zgradi. Rimski katolicizam daleko je nad grčkim svojom mnogostranošću i svojim strogim jedinstvom“¹⁾. A glasoviti povjesničar Macaulay, nekatolik, govori: „Na našoj zemlji nema i nije nikada bilo takoga jednog djela ljudske politike, koje bi bilo tako dostojno proučavanja, kao što je to rimsko-katolička Crkva, čija povijest međusobno veže dva velika doba civilizacije, stari i novi vijek. U Evropi nema nijedne druge institucije, što zalazi u ovo vrijeme, kad se dizao dim žrtava iz Pantheona i kad su unaokolo skakale žirafe i tigri u Flavijevom amfiteatru. Najponosnije dinastije, isporediš li ih sa dugim nizom rimskih papa, kao da su od jučer. Ovaj niz možemo slijediti neprekidno od pape, koji je u 19. vijeku krunio Napoleona, do onoga, koji je krunio Pipina u 8. vijeku; ova uzvišena dinastija siže još daleko pred vrijeme Pipina... I još uvijek stoji tu papinstvo puno života i snage,

¹⁾ Wesen des Christenthums 153.

dok su sva ostala kraljevstva, što su s njime vršnjaci, davno već pala u prah. Katolička Crkva još uvijek razašilje svoje misionare do na kraj svijeta, te se neprijateljskim kraljevima opire jednakom snagom, kojom je stala na put Atili. Broj njezinih sljedbenika veći je nego li i u jednoj prijašnjoj dobi, osvojenja u novom svijetu bogato su je odštetila za ono, što je u starom izgubila . . . Ona je gledala postanak svih vlada i svih crkvenih ustanova, što su danas u svijetu, pa će im valjda vidjeti i preživjeti i konac. Ona je bila velika i štovana, prije nego je Sas stupio u Britaniju, prije nego je Franak prešao Rajnu, dok je još grčko govornišтво cvalo u Antiohiji, dok se u hramu u Meki još idolima klanjalo. I ona će valjda u nesmanjenoj snazi opstojati, ako jednoć koji putnik iz Nove Selandije sred velike pustoši bude stajao na slomljenu luku londonskih mostova, da riše ruševine crkve sv. Pavla. Ako mislim na strašne oluje, što ih je preživjela rimska Crkva, onda mi je teško pojmiti, na koji bi način ona mogla propasti. Ova je Crkva doista remek-djelo ljudske mudrosti¹⁾. — Ljudske mudrosti? Vidjet ćemo drugi put.

Sarajevo.

Dr. Ivo Dujmušić.

PRIRODOPIS I ESTETSKA NAOBRAZBA.

Čovjek teži svim srcem za ljepotom — njezinom se čaru otima samo skroz pokvareno srce. Zato su lijepe umjetnosti od osobite važnosti za odgoj čovjeka. No samo prava umjetnost ima čarobnu moć na ljudsku dušu, — daje joj kaplje pravog života. A prava umjetnost je bez poznavanja prirode nemoguća. I

¹⁾ Kleine hist. Schriften, übersetzt von Bülow, IV. 61. Kod Fr. W. Förster, Autorität u. Freiheit, 119. sl.